

РЕФЕРАТИ ОПУБЛІКОВАНИХ СТАТЕЙ

Ідея специфічності в біології (до питання методології біологічних досліджень). Ковтун М. Ф. — Обговорюється теза, що для ряду біологічних напрямків (особливо — біоморфологічних) методологія науки, яка побудована на концепціях типологізму, перестала бути продуктивною. Постулати типології в кінцевому результаті призводять до усереднення знань про об'єкти, позбавляючи їх специфічності та індивідуальності. В результаті в пізнанні, видимо, виробився певний перекис в напрямку усереднених знань, завдаючи шкоди знанням конкретним, що відбилося на способі мислення та світогляді дослідників. Пропонується зруйнувати монополізм типології за допомогою альтернативних ідей і зокрема зосередити увагу на ідеї специфічності.
Ключові слова: типологія, специфічність, індивідуальність, сутність, суттєві властивості.

Про еволюційний консерватизм життєвих циклів акантоцефалів і зв'язок цього явища з широким поширенням у них паратенічного паразитизму. Шарпило В. П., Корнюшин В. В., Лісичина О. І. — Наявність у акантоцефалів у порівнянні з іншими метаксенними групами гельмінтів лише диксенних життєвих циклів і занадто вузький таксономічний склад облігатних проміжних хазяїв, обмежений лише членистоногими, розглядається як еволюційний консерватизм циклів. Виходячи з особливостей їх формування (членистоногі — первинні хазяї, розвиток личинки в них до ювенільного стану), вважається, що глибока спеціалізація до членистоногих і ювенілізація личинки виключили можливість придбання акантоцефалами після освоєння ними хребетних як остаточних хазяїв ще одного, другого, проміжного хазяїна. Саме це стало на заваді можливої і, звичайно, еволюційно перспективної трансформації життєвих циклів у акантоцефалів, які назавжди залишилися диксенними. Здійснити ж широку гостальну експансію серед водних і наземних хребетних - остаточних хазяїв акантоцефалам вдалося не за рахунок різноманітності структури життєвих циклів, а в основному завдяки паратенічному паразитизму і паратенічним хазяям.
Ключові слова: акантоцефали, консервативність життєвих циклів, паратенічний паразитизм.

Походження та еволюція прикріплених органел у інфузорій (Ciliophora). Довгаль І. В. — Розглянуті різні форми тимчасового та постійного прикріплення у інфузорій, що живуть в умовах дії потоку води. Головними абіотичними факторами у таких випадках є гідродинамічні навантаження, в процесі адаптації до яких сформувалися різноманітні прикріпні органи. Представники різних таксонів ціліат незалежно переходили до сидячого образу життя. При цьому вони підпадали дії схожого комплексу факторів та виробляли аналогічні пристосування. Відповідно, подібні і етапи еволюції прикріплених органел у інфузорій: 1) факультативне прикріплення (тигмотаксис); 2) секреція клейких речовин; 3) збільшення площі прикріплення; 4) підйом над субстратом — утворення прикріплених органел (ніжок, стебел); 5) утворення структур, що захищають зону з'єднання стебла та зооїда.
Ключові слова: інфузорії, прикріпні органи, еволюція.

Нові види мікроспоридій кровосисних комарів північних областей України. Ключицький П. Я. — З використанням методів світлової та електронної мікроскопії діагностовано 6 видів мікроспоридій родів *Parathelohania* і *Amblyospora* із 7 видів комарів родів Три види: *P. detinovae* із *A. maculipennis*, *P. issiae* із *A. claviger* та *A. theophanica* із *A. annulipes* описані як нові. Одноядерні спори *P. detinovae* sp. n.: 5,0–6,0 x 3,2–3,6 мкм (живі), полярoplast пластинчастий; полярна трубка анізофілярна, утворює 6–8 кілець, з яких 2 формують базальний відділ. Одноядерні спори *P. issiae* sp. n.: 4,8–5,0 x 2,8–3,8 мкм (живі), полярoplast пластинчастий; полярна трубка анізофілярна, утворює 5 (5–6) кілець, з яких 3 (2–3) формують базальний відділ. Одноядерні спори *A. theophanica* sp. n.: 6,0–6,8 x 4,45,0 мкм (живі), формуються у 8 спорових пухирцях. Спорофорні пухирці містять трубчасті та волокнисті включення. Мукокалікс відсутній. Екзоспора тонша за ендоспору. Полярoplast пластинчастий. Анізофілярна полярна трубка утворює в спорі 8 (7,5–8) кілець, з яких 4 формують базальний відділ. Мікроспоридії *A. excruci* із *A. c.cinereus*, *A. punctor* із *A. punctor* і *A. c. cinereus* та *A. inimica* із *A. c. caspius* — уперше знайдені на території України.
Ключові слова: нові види, мікроспоридії, *Parathelohania*, *Amblyospora*, кровосисні комарі, Україна.

Паразитичні нематоди тропічних мегасколедидних дощових черв'яків *Pheretima leucocirca* з Національного Парку Ба Ві у В'єтнамі. Спірідонов С. Е., Іванова Є. С. — Представники деяких родів дрилонематидних та теластоматидних нематод, включаючи один новий вид роду *Iponema*, два нових види роду *Homungella*, два нових види роду *Siconema*, один новий вид роду *Travassosinema* та один новий вид *Posterovulva*, описано з порожнини тіла та просвіту кишечника тропічних дощових черв'яків, зібраних на горі Ба Ві біля Ханюу у В'єтнамі.
Ключові слова: дрилонематиди, теластоматиди, дощові черв'яки, В'єтнам.

Дві нові триби та основні результати ревізії кліщів-фітосеїд Палеарктики (Phytoseiidae, Parasitiformes) з концепцією системи родини. Колодочка Л. А. — Встановлені дві нові триби кліщів-фітосеїд: *Kampimodromini* Kolodochka trib. n. та *Anthoseiini* Kolodochka, trib. n. на основі авторської концепції системи родини. У скороченому вигляді подано результати ревізії фітосеїд Палеарктики, яку на відміну від раніш відомих здійснено з послідовним застосуванням хетологічного аналізу при встановленні меж ресентних таксонів різного рангу. В основу такого підходу покладено пріоритет однотиповості топографії щетинок з урахуванням їх гомології у членів одного таксона. За критерій природності родового таксону вибрано добре відоме положення (Майр, 1971) про те, що види одного роду походять від одного предкового виду і за цих обставин здійснюють взаємодію із середовищем на близькоспорідненій генетичній основі. Це обумовлює значний збіг в особливостях екологічних адаптацій видів, які цей рід складають, що в більшості випадків знайшло відображення в подібності спеціалізації їх морфологічних рис і служить надійним критерієм природності родового таксону.

Ключові слова: кліщі-фітосеїди, Палеарктика, ревізія, триби.

Попелиці роду *Brachycaudus* (Homoptera, Aphididae) в Східній Європі. Повідомлення І. Андреев О. В., Мамонтова В. О. — На матеріалі колекцій провідних зоологічних установ Європи зроблений огляд 32 видів роду *Brachycaudus* Goot фауни Східної Європи, наведено дані з систематики, поширення, рослин-хазяїв попелиць, а також деякі еколого-фауністичні спостереження за найпоширенішими та найбільш поліморфними видами.

Ключові слова: попелиці, Aphididae, *Brachycaudus*, Східна Європа, огляд видів.

Біозональна мікротеріологічна схема (стратиграфічний розподіл дрібних ссавців — Insectivora, Lagomorpha, Rodentia) неогену північної частини Східного Паратетису. Топачевський В. О., Несін В. А., Топачевський І. В. — В роботі подано біозональну схему Східної Європи та результати аналізу досліджень історії розвитку, розповсюдження міоцен-пліоценових дрібних ссавців (Insectivora, Lagomorpha, Rodentia) із більш ніж п'ятидесяти місцезнаходжень викопних рештків фауни, в основному з території України.

Ключові слова: дрібні ссавці, неоген, біостратиграфія, Україна.

Значення анатомічних ознак для реконструкції філогенетичних зв'язків видів роду *Pisidium* s. l. (Mollusca, Bivalvia) фауни Палеарктики. Корнюшин О. В. — Вивчення анатомії дрібних двостулкових моллюсків, що традиційно відносяться до роду *Pisidium*, виявило нові ознаки, важливі для таксономії та філогенії. Визначені плезіоморфні та апоморфні стани цих ознак. Сінапоморфії за анатомічними ознаками підтверджують монофілію деяких угруповань, встановлених за конхологічними ознаками, та виявляють невідому раніше спорідненість між видами.

Ключові слова: анатомія, *Pisidium*, філогенія, Палеарктика.

Гомеоморфія: суть явища та його значення для систематики і філогенетики (на прикладі червоногих моллюсків). Анистратенко В. В. — Явище гомеоморфії розглядається як результат конвергентного або паралельного розвитку морфологічно схожих форм, які належать до систематично необов'язково споріднених груп. Обговорюються зміст терміну, його тлумачення різними авторами та зв'язок з поняттями конвергенція, паралелізм і дивергенція. Наводяться приклади, які показують, що це явище — одна із основних об'єктивних причин серйозних утруднень як в систематиці, так і в філогенетичних реконструкціях конкретних груп. Широке розповсюдження гомеоморфії пояснюється багаторазовим і незалежним формуванням та наступним "тиражуванням" оптимальних за даних умов розвитку шаблонів форми та розмірів організмів. Запропоновано пояснення причини багаточисельності гомеоморф в межах деяких груп тварин, яке сформульовано у вигляді *принципу процвітання "середніх"*: на всіх етапах еволюції великих таксонів процвітають середні за рівнем організації групи їх форм.

Ключові слова: Mollusca, Gastropoda, гомеоморфія, конвергенція, паралелізм, дивергенція, розвиток, схожість, спорідненість, систематика, філогенія, еволюція, палеонтологія.

Ультраструктура *Neoperezia chironomi* (Microspora, Thelohaniidae), знайдених в личинках *Chironomus plumosus* з Польщі. Віта І., Овчаренко М. О., Джешук У. — На основі даних ультраструктури зроблено опис мікроспоридії *N. chironomi* з водойми Польщі. Присутність диплокариотичних меронтів та двоспорова спорогонія є характерними для описуваного виду. Одноядерні споробласти та спори знаходились всередині спорофорного пухирця. Фіксовані спори мали розміри 4,0 (3,8–4,2) x 2,5 (2,3–2,8) мкм. Полярoplast пластинчастий. Полярний філамент ізофілярного типу у вигляді 2–4-шарової спіралі, складеної з 24–28 кілець. Матеріал з Польщі порівнюється з першоописом *N. chironomi*.

Ключові слова: мікроспоридія, *Neoperezia chironomi*, *Chironomus plumosus*, личинка, ультраструктура.

Панцирні кліщі (Sarcoptiformes, Oribatei) західного узбережжя Таймиру. Гришина Л. Г., Бабенко А. Б., Чернов Ю. І. — Матеріал зібрано на південному кордоні арктичної та північному типової тундр. Виявлено 39 видів із 13 родин. Найбільш представлені дрібні примітивні форми. Вперше для фауни Росії зареєстровано *Liochthonius leptaleus* Moritz, *L. ohnischii* Chinone, *Brachychthonius pius* Moritz.

Ключові слова: орибатиди, тундра, фауна, еврїзональні.

Аналіз репродуктивної спроможності медичної п'явки (*Hirudo medicinalis*), що розводиться в лабораторних умовах. Утєвська О. М. — Було вивчено такі репродуктивні характеристики медичної п'явки, що розводилася в лабораторних умовах: кількість коконів, що відкладається, кількість молодих особин у коконах, вага молодих особин при народженні, збільшення ваги після першого годування, смертність молодих особин на протязі перших 6 місяців життя. Було виявлено негативну кореляцію між кількістю молодих п'явок у коконі та їх вагою, а також позитивну кореляцію між вагою молодих особин при народженні та збільшенням ваги після годування. Не виявлено кореляційних зв'язків між кількістю відкладених окремими п'явками коконів та кількістю молодих особин в цих коконах, а також між вагою при народженні та смертністю на протязі перших 6 місяців життя.

Ключові слова: *Hirudo medicinalis*, репродуктивна спроможність.

Новий вид туруна роду *Leistus* (Coleoptera, Carabidae) з Північного Таджикистану. Пучков О. В., Долін В. Г. — Описано та ілюстровано новий вид роду *Leistus* з підроду *Pogonophorus* близького до *L. (P.) relictus* Sem., 1900, від якого відрізняється більш витягнутими та вузькими надкрилами, менш сплюсненими спереду у 1–4 проміжок та за формою передньогрудей.

Ключові слова: твердокрилі, туруни, *Pogonophorus*, *Leistus*, новий вид, Таджикистан.

Ключі до визначення вищих таксонів звірів України і суміжних країн та принципи їх побудови. Загороднюк І. В. — Особливістю запропонованих таблиць є їх максимально можлива відповідність сучасним класифікаціям, мінімізований шлях виходу на кінцеві таксони, можливість ідентифікації проміжних таксонів, використання триади екстер'єрних, краніологічних та одонтологічних ознак.

Ключові слова: діагностика, ссавці, вищі таксони, Східна Європа.

The Biodiversity Conservation Strategy in the Crimea. 1. The International Workshop in Gurzuf. Kotenko T.I. — The Strategy preparation activities within the workshop in Gurzuf have been analysed, the Crimea being assessed as a very perspective region for implementation of biodiversity conservation programs.

Key words: biodiversity, conservation, Crimea.